

Írások · Cikk · 2003. november

Csónakos fejfák Szatmárcsekén: temetői jegyzetek

Nem a jól ismert eredetkérdésről írok, hanem arról, amit a fejfák feliratai, méretei és a temető rendje egy húsz évig visszatérő megfigyelőnek elárultak.

Kézirat, 2003; javított változat 2020

Fotó: Wikizoli, 2017 · Wikimedia Commons · CC BY-SA 4.0

A szatmárcsekei református temető csónak alakú fejfáit sokan látták már, és sokan írtak róluk. Én 1983 és 2003 között évente kétszer jártam ki a temetőbe, mindig ugyanazokon a napokon: halottak napja után és pünkösöd előtt. Húsz év alatt hatszáznegyvenkét fejfát mértem és rajzoltam le, és a temető változását is figyeltem. Ez az írás ezekről a jegyzetekről szól.

Méretek és arányok

A fejfák magassága 120 és 210 centiméter között mozog, és a méret nem a halott vagyoni helyzetét, hanem a korát tükrözi: gyermeksírra alacsony, idősekére magas fejfa kerül. A „csónak” orra mindig nyugat felé néz. A tölgyfából faragott fejfák felső részén kialakított bemélyedés, amelyet a helyiek

„arcnak” hívnak, a férfiaknál keskenyebb, a nőknél szélesebb. Ezt az összefüggést háromszázhusz fejfán ellenőriztem, és kilencven százalékban érvényesnek találtam.

A feliratok

A feliratok az „ABFRA” rövidítéssel kezdődnek („A boldog feltámadás reménye alatt”), ezt követi a név, az életkor és a halálozás éve. A legrégebbi olvasható felirat 1897-es. A húsz év alatt a feliratozás módja megváltozott: a nyolcvanas években még vésett és feketére festett betűket láttam, a kilencvenes évek végétől megjelentek a fehér olajfestékekkel írott, majd a fémbetűs feliratok. A fejfák formája azonban változatlan maradt, mert a faragást a faluban két család végzi, akik a mintát apáról fiúra adják.

A temető rendje

A temető nem a családok, hanem a halálozás sorrendjében telik: a sírok sorban követik egymást, ezért a házaspárok gyakran távol nyugszanak egymástól. Ez a rend a fejfák tömegét szinte szabályos erdővé teszi, és talán ez a látvány adja a helynek azt a nyugalmat, amelyet minden látogató érez. A húsz év alatt a régi fejfák egy része kidőlt; ezeket a temető sarkában gyűjtötték össze, és a legszebbeket a falu tájháza vette át. A gyűjteményembe nem került fejfa, és nem is kerülhet: ez a tárgy a helyén él.

Források és irodalom

1. Kunt Ernő: Temetők népművészete. Budapest, Corvina, 1983.
2. Novák László: Fejfák a Duna–Tisza közén. Nagykőrös, 1980.
3. Saját gyűjtés: SZCS-1–SZCS-642. fejfa-adatlapok és rajzok, 1983–2003.

Letöltés

[PDF-ben \(cikk\)](#)

Idézés: Vas Erzsébet: Csónakos fejfák Szatmárcsekén: temetői jegyzetek. Kézirat, 2003; javított változat 2020.

Témák

[temető](#) · [fejfa](#) · [Szatmárcseke](#) · [felirat](#)